

Handläggare: Mats Christenson
Telefon: 08-508 12 201

Till Södermalms stadsdelsnämnd
2012-10-25

Åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid och PM10 i Stockholms län

Remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Anders Carstorp
Stadsdelsdirektör

Ted Emanuelsson
Administrativ chef

Sammanfattning

Södermalms stadsdelsnämnd har av kommunstyrelsen fått en remiss från länsstyrelsen i Stockholms län innehållande ett reviderat förslag till åtgärdsprogram för att klara miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid och PM10 (grova partiklar i luften) i Stockholms län. Den första versionen av åtgärdsprogrammet behandlades av stadsdelsnämnden den 22 mars 2012. Det reviderade förslaget har förtydligats och preciserats då bland annat föreslagna åtgärder ska vara möjliga att genomföra. I förslaget ges även en mer ingående beskrivning av hur dubbdäcksanvändningen kan minskas genom att införa en avgift på användningen av dubbdäck. Förvaltningen vill med anledning av nämndens ställningstagande i det förra ärendet åter betona vikten av att miljö kvalitetsnormerna för PM10 och kvävedioxid uppnås längs med stadsdelsområdets vägar och gator. Förvaltningen saknar nödvändig kompetens att bedöma på vilket sätt man bäst minskar utsläppen av PM10 men anser utifrån givna fakta om dess negativa hälsoeffekter att dubbdäcksanvändningen måste minska kraftigt. Förvaltningen tycker att det är positivt att åtgärds-

programmet kontinuerligt revideras utifrån ny kunskap som kommer fram under arbetets gång.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av den administrativa avdelningen inom Södermalms stadsdelsförvaltning.

Bakgrund och remisshantering

Kommunstyrelsen har remitterat ett reviderat förslag till åtgärdsprogram för att klara miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och PM10 (grova partiklar i luften) i Stockholms län till stadsdelsnämnderna Södermalm, Norrmalm och Kungsholmen samt till trafik- och renhållningsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsledningskontoret och Stockholm Parkering. Det reviderade förslaget till åtgärdsprogram har tagits fram av länsstyrelsen i Stockholms län. Den första delen av åtgärdsprogrammet, som innehåller de föreslagna åtgärderna, finns som *bilaga* till tjänsteutlåtandet. Hela förslaget med tillhörande bilagor finns att läsa på länsstyrelsen hemsida:

<http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/publikationer/2012/Pages/atgardsprogram-for-luft-i-stockholms-lan,-remissversion.aspx>

Stadsdelsnämnden behandlade den första versionen av åtgärdsprogrammet vid sammanträdet den 22 mars 2012.

Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 26 oktober 2012 varför nämndbeslutet omedelbart måste justeras.

Sammanfattning av remissen

Allmänt

Gällande miljökvalitetsnormer syftar till att skydda människors hälsa och miljö. Miljökvalitetsnormerna för luft, vilka utgår från EU:s ramdirektiv (08/50/EG) om luftkvalitet och renare luft i Europa, anger föroreningsnivåer som inte får överskridas. Miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och PM10 (grova partiklar i luften) överskrids på 36 respektive 48 vägar och gator i Stockholms län. Flera av dessa gator finns inom Södermalms stadsdelsområde exempelvis Hornsgatan, Folkungagatan, Götgatan, Långholmsgatan, Rosenlundsgatan och Renstiernas gata. De främsta orsakerna till att normen för kvävedioxid överskrids tros vara den kraftiga ökningen av dieselfordon och av det faktum att trafiken totalt sett har ökat i länet. De höga halterna av PM10 är till största delen orsakade av dubbdäckens

slitage på vägbanorna.

Det reviderade åtgärdsprogrammet presenterar fjorton konkreta åtgärder i syfte att minska överskridanden av PM10 och kvävedioxid. Åtgärderna bedöms dock inte vara tillräckliga för att nå normerna och det kommer att krävas ytterligare åtgärder. Åtgärdsprogrammet kommer därför att behöva revideras 2013 och förmodligen fler gånger under perioden 2013-2018 för att successivt vidta tillräckliga åtgärder.

Det finns ingen enskild åtgärd som ger tillräcklig effekt för att miljö kvalitetsnormerna ska klaras på alla platser med överskridanden, vare sig för PM10 och kvävedioxid, utan det krävs en kombination av åtgärder. Åtgärder för att minska risken för överträdande är delvis olika för PM10 och kvävedioxid och varierar också mellan lokala gator och trafikleder. Något som enligt förslaget generellt skulle öka möjligheterna att uppfylla miljö kvalitetsnormerna är att effektivisera och minska transporter, vilket dock behöver vägas mot samhällets transportbehov.

Föreslagna åtgärder

Nedan beskrivs kortfattat de fjorton föreslagna åtgärderna utom åtgärderna 2, 4, 7 och 10 som berör Södertälje kommun. Åtgärderna 1-13 avser PM10 och åtgärd 14 avser kvävedioxid.

Åtgärd 1: Införande av dubbdäcksförbud på ytterligare två av Stockholms stads gator.

Bland föreslagna gator finns flera inom Södermalms stadsdelsområde, exempelvis Folkungagatan, Götgatan och Långholmsgatan. Förbudet införs under 2013. Vid ett genomförande av åtgärden får Stockholm stad sammanlagt tre gator med dubbdäcksförbud.

Åtgärd 3: Dammbindning av gator och trafikleder i Stockholms stad vid risk för överskridanden av miljö kvalitetsnormen för PM10.

Flera gator inom Södermalms stadsdelsområde finns upptagna på listan över gator där olika dammbindningsmedel ska användas i samband med städning bland annat Folkungagatan, Götgatan och Långholmsgatan. När åtgärden ska påbörjas anges inte i förslaget.

Åtgärd 5: Dammbindning på trafikleder i Stockholms län vid risk för överskridanden av miljö kvalitetsnormen för PM10 exempelvis på E4, Drottningholmsvägen och Nynäsvägen. När åtgärden ska påbörjas anges inte i förslaget.

Åtgärd 6: Städning med ny teknik på Stockholms gator vid risk för överskridanden av miljö kvalitetsnormen för PM10.

Åtgärden införs 2013 förutsatt att den nya effektiva tekniken finns tillgänglig. Under 2010/2011 har nya städmaskiner med effektiv vakuumenteknik testats i gatumiljö i Stockholm. Flera gator inom Södermalms stadsdelsområde finns upptagna på listan över gator där ny teknik ska användas vid städning av gator, exempelvis Folkungagatan, Götgatan och Långholmsgatan.

Åtgärd 8: Städning med ny teknik på Stockholms läns trafikleder vid risk för överskridanden av miljö kvalitetsnormen för PM10, exempelvis på E4, Drottningholmsvägen och Nynäsvägen. Åtgärden införs 2013.

Åtgärd 9: Tidig vårstädning av Stockholms gator vid risk för överskridanden av miljö kvalitetsnormen för PM10.

Tidig vårstädning ska genomföras när halkbekämpning inte längre bedöms behövas. Flera gator inom Södermalms stadsdelsområde finns upptagna på listan över gator där tidig vårstädning ska genomföras, exempelvis Folkungagatan, Götgatan och Långholmsgatan. När åtgärden ska påbörjas anges inte i förslaget.

Åtgärd 11: Tidig vårstädning av Stockholms läns trafikleder vid risk för överskridanden av miljö kvalitetsnormen för PM10, exempelvis på E4, Drottningholmsvägen och Nynäsvägen. När åtgärden ska påbörjas anges inte i förslaget.

Åtgärd 12: Optimerad halkbekämpning.

Optimerad halkbekämpning innebär användning av de halkbekämpningsmedel som bäst lämpar sig för olika platser och situationer. Flera gator inom Södermalms stadsdelsområde finns upptagna på listan över gator där optimerad halkbekämpning ska tillämpas exempelvis Folkungagatan, Götgatan och Långholmsgatan. När åtgärden ska påbörjas anges inte i förslaget.

Åtgärd 13: Införande av sänkt hastighet på trafikled i Stockholms län för att sänka PM10-halten. Sänkt hastighet på E18 genom Danderyd ska genomföras under oktober 2012.

Åtgärd 14: Ökad efterlevnad av miljözon tunga fordon i Stockholms stad. Regeringen har ännu inte tagit ställning till Transportstyrelsens förslag som bland annat innebär att kontrollen av fordon förenklas.

Behov av förändrad lagstiftning

I förslaget till åtgärdsprogram anges att det finns behov av lagändring inom två områden nämligen, införande av avgift till dubbdäcksanvändning och ändringar av trängselskattesystemet, för att öka möjligheterna att nå miljökvalitetsnormerna för PM10 och kvävedioxid.

Avgift på dubbdäcksanvändning: Dubbdäck är den viktigaste orsaken till PM10-halterna i Stockholm län. En minskning av dubbdäcksanvändning kan uppnås antingen genom ett dubbdäcksförbud eller med en avgift på dubbdäcksanvändning. Avgifter på dubbdäck skulle, enligt det reviderade förslaget, till skillnad mot dubbdäcksförbud möjliggöra för tillfälliga besökare och trafikanter, som tidvis åker på väglag där dubbdäck är motiverade, att genom en avgift få tillträde till regionens alla delar. En avgift eller skatt är att föredra framför ett totalt förbud då det inte är önskvärt att dubbdäcksandelen blir noll. Erfarenheter visar att en viss dubbdäcksandel behövs för att behålla friktionen på vägbanan. En avgift istället för totalt förbud innebär också att man undviker ett dispensgivningssystem för dem som av olika skäl behöver dubbdäck. I Oslo där avgift för dubbdäck införts uppgår andelen dubbdäck till 15 procent. Möjligheten att införa en avgift på dubbdäcksanvändning bedöms, enligt förslaget, ha stor betydelse för möjligheterna att nå miljökvalitetsnormerna på ett mer samhällsekonomiskt sätt än med tillgängliga åtgärder.

Oklarheter råder för närvarande om och på vilket sätt ett avgiftssystem kan utformas i det svenska lagsystemet. I dagsläget är det inte formellt möjligt i Sverige att ta ut en avgift för dubbdäck. Länsstyrelsen i Stockholm har 2012 hemställt till regeringen att utreda möjligheten att införa avgifter för dubbdäcksanvändning samt möjligheten för kommuner att fatta beslut om avgiften för att klara miljökvalitetsnormen för PM10.

Ändring av Trängselskattesystemet: Trängselskattesystemet regleras i lag om trängselskatt. Varje ändring i systemet kräver riksdags- och regeringsbeslut. En pågående statlig utredning ska lämna förslag till hur en överlåtelse till kommuner och landsting om beslut om trängselskatt kan utformas. Utredningen ska redovisa sitt arbete i februari 2013. Trängselskatten kan förändras på olika sätt; genom en

avgiftshöjning, en differentierad eller flexibel skatt eller genom att utöka området som omfattas av trängselskatten att omfatta också Essingeleden.

Utredningsinsatser

Två utredningar har i det reviderade förslaget bedömts vara avgörande för att kunna fatta välgrundade beslut om åtgärder: Den första handlar om möjligheten att införa sänkt hastighet på trafikleder med överskridande av PM10 och kvävedioxid och den andra en utredning om vilka trafikmätningar som krävs.

En sänkning av hastigheten minskar halten PM10 och i viss mån halten kvävedioxid. Dubbdäckens slitage på vägbanan och uppvirvlingen av partiklar ökar med hastigheten. Utredningar ska genomföras under 2013 för bland annat Drottningholmsvägen och Nynäsvägen.

Fordonssammansättningen på gator och vägar kan bestämmas med hjälp av kamera- och trafikflödesmätningar. Sådana mätningar kan till exempel ge svar på andel yrkestrafik, fördelning mellan tunga och lätta fordon samt fordonens åldersfördelning. Mätningarna kan användas både för nulägesanalys och för uppföljning av införda åtgärder. Framtagandet av ett förslag om gemensamma kamera- och trafikflödesmätningar påbörjades i september 2012 och redovisas i mars 2013.

Generella insatser

I det reviderade programmet lyfts andra mer generella åtgärder fram som kan ha betydande effekter på de aktuella miljökvalitetsnormerna såsom förbättrad kollektivtrafik, att genom planering skapa goda förutsättningar för gång- cykel och kollektivtrafik, effektivare godstransporter, parkeringsåtgärder och trafikregleringar. Bland generella insatser räknas även samverkan mellan Trafikverket och kommunerna där ett nytt planeringssystem för transportinfrastruktur ska införas från årsskiftet 2013. Länets aktörer ska även under 2013 ta fram en kommunikationsplan för luftkvalitet i Stockholm län.

Stadsdelsförvaltningens synpunkter

I det reviderade åtgärdsprogrammet framgår att flera gator inom Södermalms stadsdelsområde överskrider aktuella miljökvalitetsnormer för PM10 och kvävedioxid. I samband med att den första versionen av åtgärdsprogrammet behandlades av stadsdelsnämnden i mars 2012, angav nämnden i sitt remissvar att det för invånarna inom stadsdelsområdet är viktigt att miljökvalitetsnormerna klaras på de utpekade gatorna såsom Folkungagatan, Götgatan och Långholmsgatan. Vidare angav nämnden att det är speciellt viktigt att minska luftföroeningarna med tanke

på de grupper i samhället som är extra känsliga, som exempelvis barn, astmatiker, lungsjuka, hjärtsjuka och gamla. Förvaltningen vill med anledning av nämndens tidigare ställningstagande åter betona vikten av att miljö kvalitetsnormerna för PM10 och kvävedioxid uppnås längs med stadsdelsområdets vägar och gator.

I nämndens svar på den första versionen av åtgärdsprogrammet hänvisades till det svar som gavs på motion (2009:38), om införande av dubbdäcksförbud, där man förordar att ett förbud bör införas på fler gator och på sikt inom hela innerstaden i det fall att partikelhalterna i luften inte minskar. I det nu reviderade förslaget till åtgärdsprogram anges att en avgift på dubbdäck har stor betydelse för möjligheterna att nå miljö kvalitetsnormerna på ett mer samhällsekonomiskt sätt än genom införande av ett generellt dubbdäcksförbud. Förvaltningen saknar nödvändiga kunskaper att bedöma på vilket sätt man bäst minskar utsläppen av PM10 men anser utifrån givna fakta att dubbdäcksanvändningen måste minska kraftigt. Bland annat uppskattas i en genomförd studie av invånarna i Storstockholm att cirka 30 till 40 fler personer årligen avlider i förtid på grund av exponering av partiklar som främst kommer från dubbdäcksslitage. Dubbdäcken bidrar också till mer buller jämfört med dubbfria vinterdäck.

I det reviderade förslaget ges ett antal förslag till åtgärder som ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna för PM10 och kvävedioxid uppnås. Dessa åtgärder uppges dock inte vara tillräckliga och åtgärdsprogrammet kommer att behöva revideras redan 2013 och förmodligen fler gånger fram till 2018. Det framgår att det krävs en mängd olika insatser för att förbättra luftkvaliteten och att mer kunskap måste fram för att kunna fatta beslut om rätt åtgärder. Förvaltningen tycker att det är positivt att åtgärdsprogrammet kontinuerligt revideras utifrån ny kunskap som kommer fram under arbetets gång.

Förvaltningen vill slutligen poängtera vikten av att fortsätta det långsiktiga arbetet med att minska behovet av transporter och att effektivisera transporterna då detta innebär generellt minskade utsläpp. Ett genomförande av stadens Framkomlighetsstrategi kan förhoppningsvis leda till att fler transporter inom staden i framtiden kan ske med kollektivtrafik, gång och cykel vilket kommer att leda till bättre luftkvalitet.

Bilaga

Remiss september 2012. Åtgärdsprogram för kvävedioxid och PM10 i Stockholms

län. Länsstyrelsen i Stockholms län. Del 1 - Åtgärder för att minska halterna av kvävedioxid och PM10 i Stockholms län.
